

HÍREK

Az IAH 2001. augusztusi ljubljanoi konferenciája

Az *Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie e. V.* — Nemzetközi Himnológiai Munkaközösség — 2001. augusztus 5–10. között, Ljubljánában tartotta 21. konferenciáját. A munkaközösség tagjai többnyire egyházzeneszék, lelkészek és zenetörténészek — így tehát nemcsak nemzeti hovatartozás, hanem foglalkozás szempontjából is igen sokszínű társaság gyűlt össze. Ferenczi Ilona ajánlására, Richter Pállal együtt vehettem részt ezen a rendezvényen.

A központi téma: *Kirchenlied und nationale Identität — Egyházi ének és nemzettudat, nemzeti identitás*. A konferencia minden előadása és egyéb programja e tematika, e gondolat köré szerveződött. A napok során természetesen kiderült, milyen nehéz megközelíteni ezt a témát, és mennyire más jelent személy szerint mindenkinek. Függ ez az illető előadó személyiségétől és az országtól is, amelyben felnevelkedett, a nemzetek különböző történelmétől.

A délelőtti plénum-előadások a résztvevő országok egyházi, egyházzenei életét mutatták be.

S. A. *Ferenčak*: *Kirchenlied und nationale Identität in Slowenien*

J. *Ropitz*: *Das Kirchenlied als Identitätsfaktor für die slowenische Volksgruppe in Kärnten (Österreich)*

M. *Smolik*: *Primož Trubar und das frühe slowenische Kirchenlied*

E. *Škulj*: *Slovenian Hymnody at the End of the 2nd Millennium*

A. *Luff*: *Hymns Creating National Identity: Britain*

K. *Dorneger*: *Staatskirchentum und Kirchenlied — am Beispiel des Josephinismus in Österreich*

E. *Kloppers*: *„Die God is onse God — God is our own Lord” — Hymns creating National Identity — an Africaans Perspective*

S. *Selander*: *Peace, Justice, Preservation of the Creation*

H. *Vapaavuori*: *Der Choralgesang und die erwachende nationale, kulturelle Identität in Finnland*

H. *Wennemuth*: *Luthertag und Maiumzug. Kirchliche Feiern im Nationalsozialismus am Beispiel Mannheims 1933/34*

S. *Tveit*: *Performance Practice of Hymns as a Component of Identity*

Délután a szekciók keretében kisebb lélegzetű beszámolókra került sor. Ezek közül most a magyar vonatkozású előadásokról emlékezem meg.

Richter Pál — a Zenetudományi Intézet munkatársa, muzikológus — *Ungarische Kirchenlieder in den Paulinerhandschriften des 17–18. Jahrhunderts* címmel a pálos kéziratokban fellelhető egyházi énekekről beszélt.

Paskó Csaba — Jugoszláviában élő, Grazban zenét is tanuló felszentelt pap — *Maria, Königin der Ungarn* címmel Mária országáról, a magyar nyelvű Mária-énekekről tartott részletes beszámolót.

Az igen nagy koncentrációt igénylő előadások mellett részt vehettünk ljubljanoi városnézésen, a szlovén egyházzene évszázadait bemutató koncerten — néhány zeneszerző, kiknek nevét az egy *Jacobus Galluson* kívül többnyire nem is hallottuk: *Gregor Rihar, Andrej Vavken, Anton Foerster, Matija Tomc, Janez Močnik* –, közös istentiszteleten, valamint egy félnapos kiránduláson.

Ezen a délutánon *Stična* (ciszterci kolostor és templom), *Kostanjevica* (egykori ciszterci kolostor, ma múzeum) és *Rašica* (Primož Trubar szlovén reformátor, „a szlovén Luther” szülőháza) volt az úticél. Útközben gyönyörködhetünk a szlovén táj barátságosságában, megismerkedhetünk egy szomszédos, de tudunkban kevésbé jelen lévő, nem régóta független kis ország életével és kultúrájával.

A *VolkswagenStiftung Hannover* támogatásának köszönhetően a volt szocialista országokból érkezők összes költségeit térítik, lehetővé téve ezzel a mind szélesebb körű részvételt, amely elősegíti a hasonló érdeklődésű emberek kapcsolatteremtését.

Orgonás hírek

Orgonás műemlékvédelmi konferencia Pozsonyban

2000. szeptember 28. és 30. között a pozsonyi belváros egyik legimpozánsabb koraklasszicista épületében, a volt primási palotában nemzetközi konferenciát rendezett a *Szlovákiai Bach Társaság*. A *Phare-programból* finanszírozott, továbbá Pozsony városa, a Szlovákiai Városok Egyesülete valamint a pozsonyi osztrák és magyar kultúrintézet által is támogatott tanácskozásnak a rendezők a következő címet adták: „Történeti orgonák — a kutatás, az orgonaépítéssel, a műemlékvédelem és az egyházak feladatai.” Szlovákiából, Magyarországról, Ausztriából valamint Csehországból érkeztek előadók, hogy megosszák egymással tapasztalataikat és problémáikat.

A konferencián az alábbi referátumok hangzottak el: *Johann Trummer* (Ausztria): Az orgona szerepe a liturgiában; *Walter Sengstschmid* (Ausztria): Orgonarestaurálások Ausztriában — Az egyházzenei referátúra és a műemléki hivatal együttműködése; *Franz Eisenhut* (Ausztria): Alternatív restaurálási gyakorlat napjainkban — A történeti orgonákkal való megértőbb bánásmód útjai; *Sirák Péter* (Magyarország): Carl Hesse bécsi orgonaépítő tevékenysége Magyarországon — Adalékok az itáliai orgonaépítéssel történetéhez az Osztrák-Magyar Monarchiában; *Ényedi Pál* (Magyarország): Veszélyeztetett orgonák — A műemlékorgonák védelmének tapasztalatai és kilátásai Magyarországon; *Jiri Sehnal* (Csehország): A műemlékorgonák védelmének fejlődése a Cseh Köztársaságban; *Ladislav Kačič* (Szlovákia): Orgonák, orgonisták és orgonamuzsika Szlovákiában a XVII–XVIII. században; *Marian Alois Mayer* (Szlovákia): A műemlékorgonák védelmének fejlődése Szlovákia területén a XIX. század második felétől napjainkig; *Stanislav Šurin* (Szlovákia): Nagyszombati orgonák — Történeti vonatkozások és mai állapot.

Az osztrák előadók — immár több évtizedes tapasztalat birtokában — mintegy alapvetését adták a konferencia témájának. Véleményük szerint az ausztriai műemléki eljárás komplikált, de szükséges processzus, mely a gyakorlatban bevált — az érdekelt felek (helyi egyház, orgonaépítő, egyházi és állami szakértők)

nemcsak képesek a párbeszédre egymással, hanem azt a kölcsönös tisztelet és segítség jellemzi. A másik három országból érkezett előadók referátumai a műemlékorgonák védelmének több, sajnálatosan közös „jellegzetességét” tárták fel: a védelem gyakorlatilag teljes hiányát a pártállami időkben és igen lassú kiépülését a 90-es években, valamint az egyházak szinte teljes érdektelenségét napjainkban.

Az előadásokat mintegy huszonöt-harmincan — főként szlovákiai orgonaépítők és főiskolai valamint konzervatóriumi növendékek — hallgatták végig. Sajnos, a különben rendkívül informatív és érdekfeszítő referátumok hatását nagymértékben rontotta és az üléseket igen elnyújtotta, hogy a részben csak szlovákul értő hallgatóság kedvéért a rendezők a német nyelvű előadásokat párhuzamosan szlovákul tolmácsolatták. A konferenciához kulturális programok is csatlakoztak: a megnyitó fogadás előtt a primási palota nagyszerűen restaurált Szt. László-kápolnájának négyregiszteres barokk pozitívján *Ján Vladimír Michalkónak*, a Zeneakadémia professzorának hangversenye hangzott el (közreműködött *Juraj Bartoš* trombitán).

Másnap délután a résztvevők Nagyszombatba kirándultak, s a polgármesteri fogadás után a város nevezetességeivel, különösen az egykori gótikus és az újabb barokk székesegyházzal (a Szt. Miklós- illetve a volt jezsuita templommal) s azok romantikus orgonáival ismerkedtek meg. A kirándulást egy hangulatos helyi étteremben tartott munkavacsora zárta — itt kötetlenebb formában tovább folytatódott az előadások során megkezdett eszmecsere.

A konferencia előadásai német nyelven rövidesen nyomtatásban is megjelennek Pozsonyban.

Ényedi Pál

„Történelmi orgonák restaurálása Hollandiában”

címmel rendezett 2001. szeptember 28–29-én kétnapos előadásorozatot és megbeszélést a Budapesti Kereskedelmi és Ipari Kamara kézműipari tagozata és a Magyar Hangszerész Szövetség a budapesti Régi Zeneakadémián. Az előadó *Peter A van Rumpt*, a holland Pels & van Leeuwen-tüzem orgonaépítője volt.

Olaszorgona-kurzus Budapesten

Herbert Wulf, a Herfordi Egyházzenei Főiskola (Németország) nyugalmazott professzora, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyházzenei tanszékének tanára október 8–12. között *orgonakurzust* tartott Budapesten, a Zeneakadémia egyházzenei tanszéke rendezésében, régi olasz mesterek (A. Gabrieli, Frescobaldi, Rossi, Fasolo, Zipoli) műveiből, a Bp-Farkasréti Míndenszentek-plébániatemplom új, velencei barokk stílusú (Callido-) orgonáján.

A kurzushoz kapcsolódva Herbert Wulf „*Itáliai orgonazene a XVII–XVIII. századból*” címmel adott hangversenyt október 7-én, vasárnap du. 16 órakor. Műsoron voltak: Girolamo Frescobaldi, Giovanni Salvatore, Michelangelo Rossi, Alessandro Scarlatti, Baldassare Galuppi és Giovanni Battista Martini művei.

A kurzushoz kapcsolódott a résztvevők közreműködésével a következő két istentisztelet is: „*Latin nyelvű vesperás XVII. századi itáliai alternatív orgonazenével*” (október 12-én, pénteken 16.30 órakor), „*Latin nyelvű ünnepi mise XVII. századi itáliai alternatív orgonazenével*” (október 14-én, vasárnap 10.30 órakor). Mindkettőn Sirákné Kemény Kinga vezényelt.

„*Itáliai kamarazene a XVI–XVIII. századból*” címmel Katharina Wulf (barokk hegedű, Hamburg) és Herbert Wulf (orgona, Budapest) hangversenyezett a plébániatemplomban október 13-án, szombat este 19 órakor. Műsoron: Giovanni Pierluigi da Palestrina, Andrea Gabrieli, Dario Castello, Tarquinio Merula, Giovanni Battista Fontana, Girolamo Frescobaldi, Francesco Maria Veracini, Bernardo Pasquini és Arcangelo Corelli művei szerepeltek.

Koloss István jubileumi szerzői estje Debrecenben

A hetven éves Koloss István orgonaművészt, a budapesti Szent István-társzékesegyház orgonistáját, zeneszerzőt 2002. február 15-én Debrecenben a Szent Anna-székesegyházban hangverseny keretében köszöntötték. Karasszon Dezső (orgona), a Szent László Kórus (vez. Dobos Mihály) és Tőgyi Attila (ütők) a jubiláns négy művét (Canticum Carmeli, Míndszentemlékmise – 1999; Sententiae supra B–A–C–H per Organo e Percussioni – 2000; Sonata IV. – Karasszon Dezsőnek ajánlva, ősbemutató) szó-

laltatta meg. A szép számmal egybesereglett hallgatóság előtt Bosák Nándor debrecen-nyíregyházi megyéspüspök mondott köszöntőt. A hangverseny után a közönség a jubilánssal együtt lelkesen ünnepelte az est előadóit.

A jubilánsnak lapunk olvasói nevében ezúton is gratulálunk, s további eredményes egyházzenei szolgálatot kívánunk!

Fekete Csaba (Debrecen) híradása nyomán

Magyar orgonista-siker

Váradi Antal, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola debreceni konzervatóriuma orgona- és egyházzene szakának 1998-ban diplomázott hallgatója (orgonatanára Molnár Viola volt), 1999 áprilisa óta Stuttgartban tanul Ludger Lohmann professzor művészeti előkészítő, majd koncertorgonista osztályában. Váradi 2001 nyarán két németországi nemzetközi versenyen is indult, melyeken előkelő helyezéseket ért el.

Az egyik versenyt június 25-től július 1-ig Schrambergben (Fekete-erdő) tartották — itt német romantikus műveket (Brahms, Liszt, Mendelssohn, Reger, Rheinberger) kellett historikus hangszereken (Walcker 1844, Späth 1925) megszólaltatni. Az előzetes válogatón a zsűri 8 országból összesen 12 versenyzőt választott ki a beküldött kazetták alapján. Közülük az ifjú magyar előadó nyerte el az első díjat.

A másik, freibergi (Szászország) verseny, az V. Nemzetközi Gottfried Silbermann Orgonaverseny szeptember 11. és 23. között híres Silbermann-orgonákon zajlott (Großhartmannsdorf, Freiberg), a programon J. S. Bach, Krebs és Mendelssohn művei szerepeltek. Tíz ország 28 versenyzője közül Váradi végül második helyezést kapott.

Új orgona a csillaghegy-békás- megyeri evangélikus templomban

1999-ben új evangélikus templom és gyülekezeti központ tervezése kezdődött meg Békásmegyeren. Már ebben az időszakban megfogalmazódott az igény egy a templom nagyságához, spirituális és kulturális szerepéhez illő művészi hangszerre, mely ugyanakkor mentes a túlzó, anyagi szempontból irreális megoldásoktól.

A békásmegyeri templomban olyan tizenhét regiszteres orgona megvalósítását tűztük célul, mely egy markáns orgonaépítészeti stílusból kiindulva a sokoldalú mai használatot is lehetővé teszi. Hangzásának gerincét a *J. S. Bach* által is ismert és nagyra becsült barokk orgonaépítő, *Gottfried Silbermann* kisebb hangszereinek stílusa határozza meg. Ez az ízlésvilág más, szervesen illeszkedő elemekkel bővült. A XVIII. századi magyarországi orgonaépítők mintáját követik a két manuál fedettjei és fuvolái (Coppel major 8', Coppel minor 4', Bourdon 8', Flauta 4'). *T. G. H. Trost* menzúrája alapján épült a Viola da Gamba, mely ismereteink szerint a legújabb kor hazai orgonáiban az első barokk, cilindrikus formájú ilyen változat. A nyelvregiszterek (Oboe, Fagott) diszponálásánál a sokoldalú felhasználhatóságot tartottuk szem előtt. Ennek érdekében épült a második manuál redőnyben.

A műszaki tervek elkészítéskor a *Kovács Gábor* vezetésével működő *Aquincum Orgonagyár* konstruktőre, *Pour László* a szerkezet áttekinthetőségét tartotta szem előtt. A hangszer alsó szintjén a játszóasztal mögött a légellátó berendezések és a függesztett traktúra mellett egy kottaszekrény is helyet kapott. A felső szinten egy magasságban épült meg a főmű és a pedál c-cisz osztású, valamint a redőnymű kromatikus kiosztású szellőadaja.

Az orgonaház tervezésénél két szempont volt irányadó: a hangszer külseje utaljon hangzásának stílusára és legyen összhangban a templomtérrel is. Ezt a célt a kivitelező konstruktőrének, a templom tervezőjének (*Pazár Béla*) és belsőépítészenek (*Magyari Éva*) szoros együttműködése biztosította. A templom puritán stílusába jól illeszkedő orgonaházat kedvező rezonanciájú faanyagból a *Patina Manufaktúra Kft.* (vezető: *Ács Mihály*) készítette.

A hangszer hangolása *Kirnberger* nyomán történt. Az intonáció *Varga László és Kis Zoltán* munkája.

Az orgona tervezésének kezdeti szakaszában *Bence Gábor* segítette a gyülekezet vezetőségét, a későbbiek folyamán pedig *Trajtler Gábor* állt rendelkezésre elvi és gyakorlati tanácsokkal.

Az, hogy az új békásmegyeri templomban egy évvel annak felszentelése után or-

gona átadására is sor kerül, jelképes és példaeértékű. Jelzi azt, hogy az Istennek emelt hajlék szerves része az orgona, mely a musica sacra legfontosabb eszköze az emberi hang után. Ennek felismerése vezette *Donáth László* lelkészt, *Thurnay Béla* és *Dr. Breuer Katalin* felügyelőt az orgonaépítés kezdeményezésében és abban, hogy az orgona ügyét a presbitériummal és a gyülekezet tagjaival egyetértésben mindvégig teljes mértékig támogatják és szívükön viselik.

Finta Gergely

Az orgona diszpozíciója:

I. man., C-a ³	II. man., redőnyben C-a ³
Principal 8'	Bourdon 8'
Coppel major 8'	Viola da Gamba 8'
Oktava 4'	Flauta 4'
Coppel minor 4'	Principal 2'
Quinta 2 2/3'	Quinta 1 1/3'
Oktava 2'	Oboe 8'
Tertia 1 3/5'	Tremulant
Mixtur 4 x	
Tremulant	
	ped., C-f ²
	Subbass 16'
	Offenbass 8'
	Oktava 4'
	Fagott 16'

Közlemények

A Rókusi Orgonaesték Zeneművészeti Alapítvány az állampolgárok személyi jövedelemadója 1 %-ának felajánlásából a 2000-es adóévben 26.670,- Ft-ot kapott. Ezt az összeget a Rókusi Orgonaesték Hangversenysorozat rendezésének költségeire használtuk fel.

A támogatásokat ezúton is köszönjük.

Szeged, 2001. szeptember 18.
Az Alapítvány Kuratóriuma

A Budavári Nagyboldogasszony Templom Alapítvány az állampolgárok személyi jövedelemadója 1 %-ának felajánlásából a 2000-es adóévben 20.799,- Ft-ot kapott. Ezt az összeget ingyenes hangversenysorozat rendezésének költségeire használtuk fel.

A támogatásokat ezúton is köszönjük.

Budapest, 2001, október 20.

Az Alapítvány Kuratóriuma

Nyári hangversenyek erdélyi szász evangélikus templomokban

A nagyszabeni evangélikus templomban 2001-ben is szerdai napokon, 18 órai kezdettel tartottak ingyenesen látogatható orgonahangversenyeket, melyeken az alábbi előadók szerepeltek: június 20., Kovács László Attila / Kolozsvár; június 27., Ursula Philippi / Nagyszabon; július 4., Christine Lüthi (oboa), Lilia Grigoraşciuc (hegedű), Marc van Wijnkoop Lüthi (cselló), Ursula Philippi (orgona); július 11., Kecskés Mónika, Deák László / Budapest; július 18., Eckart Schlandt / Brassó; július 25., Kenneth Tucker / Nagyvárad; augusztus 1., Marek Pilch / Krakó; augusztus 8., Wolfram Hoppe / Drezda; augusztus 15., Izumi Ise / Luzern; augusztus 22., Ursula Philippi / Nagyszabon; augusztus 29., Kristófi János Zsigmond / Nagyvárad; szeptember 5., Walter Artho / Fribourg; szeptember 12., Steffen Schlandt / Brassó.

A medgyesi vártemplom barokk orgonáján hétfőn esténként voltak hallhatók a következő orgonás, énekkari és kamarazenei koncertek: június 11., Paul Cristian / Brassó; június 18., Schola Gregoriana Monostorinensis / Kolozsvár-Kolozsmonostor; június 25., Ursula Philippi / Nagyszabon; július 2., Folkert Binnema / Sneek, Hollandia; július 9., Peter Kleinert / Frauenstein; július 16., Erich Türk / Kolozsvár; július 23., Ken Tucker / USA; július 30., Marek Pilch / Krakó; augusztus 6., Thomasius Consort / Lipcse; augusztus 13., Wolfram Hoppe / Drezda; augusztus 20., Izumi Ise / Luzern – Japán; augusztus 27., Steffen Schlandt / Brassó; szeptember 3., Walther Artho / Fribourg; szeptember 10., Chemnitzer Stadtkantorei (vez. Günther Schmidt); szeptember 17., Lio Rehann, Tóth Edit Hajnalka / Medgyes.

A segesvári kolostortemplom Rieger-orgonáján a hangversenyek általában péntek esténként 18 órakor kezdődtek: június 8., Kirchenchor Schäßburg, Kirchenchor Fogarasch; június 15., Paul Cristian / Brassó; június 22., Eckart Schlandt / Brassó, június 29., Ursula Philippi / Nagyszabon; július 6., Folkert Binnema / Hollandia; július 13., Peter Kleinert / Drezda; július 15. vasárnap, Michael Scheel (bariton) / Freiburg, Theo Hameln (orgona) / Segesvár; július 20., Szeghalmi Emese / Nagyvárad; július 27., Kenneth Tucker / Nagyvárad; július 28. szombat, Helmstedti Rézfúvóegyüttes; augusztus 3., Marek Pilch / Krakó; augusztus 10., Christiane Neubert / Fogaras; augusztus 17., Remus Henning / Nagydisznód; augusztus 31., Klaus Untsch / Feketehalom; szeptember 7., Steffen Schlandt / Brassó; szeptember 13. csütörtök, Chemnitzer Stadtkantorei; szeptember 14., Christina Meissner (cselló) / Németország; szeptember 21., Dan Racoveanu / Bukarest; szeptember 28., Michael Dan (orgona), Aaron Dan (fuvola) / Kolozsvár; október 5., Victor Dan / Kolozsvár; október 12., Erich Türk / Kolozsvár.

A fogarasi evangélikus templomban szombat esténként az egyházközség és a városi önkormányzat összefogásával rendeztek orgonahangversenyeket: május 12., Ursula Philippi / Nagyszabon; június 9., Kirchenchor Schäßburg, Kirchenchor Fogarasch; július 14., Erich Türk / Kolozsvár; augusztus 11., Sandro Weigert / Németország, szeptember 8., Remus Henning / Nagydisznód; október 6., Irineu Buga / Bukarest, Christiane Neubert / Fogaras; november 3., Christiane Neubert / Fogaras.

A koncertek hívoगतói alapján

A szerkesztőség közleménye

A felelős szerkesztő megértést és elnézést kér az előfizetőktől, az olvasóktól s nem utolsósorban a szerzőktől e lapszám mintegy féléves késlekedéséért, melyet mindenekeelőtt halaszthatatlan munkahelyi elfoglaltságok és más személyes problémák indokolhatnak.